

8. Dzherdzh Sergii Ukraine, NATO and non-alignment [Text] // Political science magazine «Geopolitica». — Anul XI, nr 52 (3/2013), — Bucharest, Romania, — 2013. — P. 215 – 216.
9. Dzherdzh Sergii Impact of the NATO and OSCE on stability in Ukraine [Text] // Political science magazine «Geopolitica». — Anul XII, nr 56 (2/2014), — Bucharest, Romania, 2014. — P. 135 – 136.
10. Dzherdzh Sergii Kremlin inforwars: Ukraine struggles to overcome Russian disinformation campaign [Text] // Political science magazine «Geopolitica». — Anul XII, nr 57 (3/2014). — Bucharest, Romania, — 2014. — P. 203 – 204.
11. Джердж С. Ф. Референдум про вступ до НАТО – це наша відповідь і Путіну, і Європі, і українській владі [Текст] / Інтернет-видання Українська правда // – 14 вересня 2014. <http://www.pravda.com.ua/columns/2014/09/14/7037456/>.

Джердж С. Ф. *Вплив російської пропаганди в регіонах України.*

У статті проаналізовано вплив російської пропаганди в регіонах України. У статті здійснено оцінку антиукраїнської риторики російської пропаганди, визначено дезінформацію, як основну тактику інформаційної війни проти України, створення російськими ЗМІ вигаданих новин про Україну за допомогою маніпуляцій, імітацій та акторів. Обґрунтовано необхідність пошуку альтернативи здійснення протидії інформаційній війні, участь у цьому підрозділів психологічних операцій. Запропоновано формувати загальну комунікативну стратегію та застосовувати ефективну українську та міжнародну відповідь на російську гібридну війну.

Ключові слова: інформація, стереотип, дезінформація, інформаційна війна, російська агресія, пропаганда, комунікативна стратегія, українська відповідь.

Джердж С. Ф. *Влияние российской пропаганды в регионах Украины.*

В статье проанализировано влияние российской пропаганды в регионах Украины. В статье осуществлена оценка антиукраинской риторики российской пропаганды, определена дезинформация, как основная тактика информационной войны против Украины, создание российскими СМИ вымышленных новостей об Украине с помощью манипуляций, имитаций и актеров. Обоснована необходимость поиска альтернативы осуществления противодействия информационной войне, участие в этом подразделений психологических операций. Предложено формировать общую коммуникативную стратегию и применять эффективный украинский и международный ответ на российскую гибридную войну.

Ключевые слова: информация, стереотип, дезинформация, информационная война, российская агрессия, пропаганда, коммуникативная стратегия, украинский ответ.

УДК 323.22

Волянюк О. Я.

НОВИЙ КОНТЕКСТ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЗИЦІЙ ЛІДЕРІВ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ)

У процесі аналізу вибраних публічних виступів, інтерв'ю, блогів охарактеризовано актуальні суспільні запити до держави, ту роль у житті суспільства, яку лідери громадської думки відводять цій інституції. Стверджується, що суспільні авторитети часто ведуть мову про державу і відтак впливають на світогляд сучасників, формують громадські цінності й переконання, сприяють консолідації або дезінтеграції українського суспільства. З'ясовано, що більшість з них критично налаштовані до держави, але пропагують ідеї саморозвитку громадян і зростання громадянського суспільства на шляху налагодження співпраці з державними інститутами та їх вдосконалення.

Ключові слова: держава, Українська держава, суспільні авторитети, консолідована громадська думка, громадянське суспільство.

Держава як базовий політичний інститут у світлі сучасних викликів глобальної, інформаційної епохи змінюється. Змінюється і його сприйняття та інтерпретація людьми. Геополітичні виклики останніх років формують новий контекст розуміння сутності та ролі держав на міжнародній арені та у внутрішньополітичному житті суспільства.

Про державу як політичний інститут, її новітні форми, типи, завдання часто пишуть вітчизняні політологи (О. Бабкіна, В. Горбатенко, Я. Жаліло, К. Кононенко А. Колодій, О. Майборода, А. Митко, О. Новакова, С. Рябов, О. Скрипнюк, Ю. Тишкун, Н. Хома, Л. Угрин, В. Якушик та інші). Засновуючись на теоретичних та прикладних здобутках цих авторів, наш погляд передусім звернений до тих трактувань держави, що набувають значної популярності у політичному дискурсі, завдяки публічності та авторитетності їх промовців. Сучасні уявлення про державу формуються не тільки і не стільки освітніми можливостями, але й через пряме або приховане донесення її сутності засобами масової комунікації, на громадських, культурних, політичних заходах тощо. До певної міри і в наукових дослідженнях, і у публічному дискурсі сьогодні йдеться про модернізацію, насамперед оптимізацію присутності держави в культурі, освіті, науці, економіці, соціальному житті, скорочення надлишкових державних функцій, здійснення доцільних структурних перетворень, перенесення бюрократизованих форм державного управління у віртуальний простір прозорого прийняття рішень – як важливі умови подальшого суспільно-політичного розвитку. У цьому контексті словниковий апарат сучасного політолога [див. напр. 20, с. 44-45, 87, 120, 132, 173, 259] для позначення різних моделей і типів держав збагачується такими категоріями як *мінімальна держава*, *сервісна держава*, *віртуальна держава*, *кібердержава*, *електронна держава* (e-держава), *інформаційна держава*. Не втрачають актуальності й принципово важливі для цивілізованого розвитку засади соціальної та правової держави, держави загального добробуту [див. напр. 1]. Одночасно збереження і активне розгортання у багатьох сучасних державах етатистської доктрини на противагу модерним державам все ще утверджує ідеократичний ідеал «тяглової держави» та відповідні суспільні уявлення про державу як надмір централізації, обмежень, регламентації, бюрократизації, примусу. Особливо гостро в умовах сучасних українських реалій, загроз національної безпеки постали проблеми «недієздатних», «слабких», «неспроможних», «невдалих» держав, що не відбулися, належать до третього світу, нездатні до самостійного розвитку [див. напр. 21]. Драматичні події в Україні зобов'язують експертне середовище й до переосмислення актуальних концептів *невизнаних*, *маріонеткових* держав, *квазідержав*. Актуальні глобалізаційні виклики та геополітичне середовище актуалізують у наукових розробках [див. напр. 24] і такі типи держав: *наддержава*, *велика держава*, *держава середньої сили*, *регіональна наддержава*, *регіональна держава*, *мала держава*, *держава-спонсор тероризму*, *держава агресор*, *держава-монополіст*, *держава-анклав*, *глобальна держава*. Використання сучасних основ державного управління (new public management) зобов'язує й по-новому осмислювати проблеми держави-нації, національних і поліетнічних держав тощо.

Український вимір проблематики частково розкривається через позиції моральних авторитетів суспільства, лідерів громадської думки країни. На прикладі контент-аналізу вибраних публічних виступів, інтерв'ю, блогів у нашій статті здійснено спробу охарактеризувати актуальні суспільні запити до держави, її візії, а також ту роль у житті суспільства й окремого громадянина, яку суспільні авторитети, лідери громадської думки відводять цій інституції. Слідом за Ю. Габермасом [4, с. 283] спробуємо описати громадську думку про державу як сукупність позицій освічених людей, колективна думка яких претендує на загальну значущість власної політичної декларації. Суспільні авторитети, що впливають на світогляд сучасників, формують громадські цінності й переконання, а їх позиції (у тому числі й відносно держави) можуть скласти цікавий зріз для політичної аналітики. Свідомі того, що саме поняття «лідер громадської думки» є досить умовним, а в українських реаліях складно віднайти постаті, до яких однаково би прислухалися усі прошарки суспільства, все ж пропонуємо вирізнити ті найпомітніші громадські позиції, що можуть сприяти консолідації або дезінтеграції українського суспільства.

Проблема консолідованої громадської думки та її промовців у сучасних суспільно-політичних умовах України частково розкрита у статті П. Фролова, який серед іншого відзначає, що «важливим є не тільки “що” говорить, а й “ким” саме говорить. [...] Допоки представники громад, які висловлюють думки, що не поділяються іншими, ідентифікують себе як “ми”, як “свої” чи принаймні “інакші”, шанси збереження (вироблення) консолідованої позиції [...] в суспільстві залишаються доволі високими [...] На жаль, маркери на кшталт “даунбас”, “майдани”, “ватники”, “колоради”, “укропи”, “п’ята колона”, “сепаратисти”, “терористи”, “фашисти”, “рашисти”, “бандерівці”, “совки” не тільки відображають гостроту конфлікту між прихильниками різних поглядів, а й консервують його, створюючи простий світ для простих людей» [23, с. 39].

Спробуємо підтвердити чи спростувати таку думку на прикладі висловів публічних осіб, людей, які влітку 2015 р. експертним середовищем визнані моральними авторитетами країни та опубліковані списком у журналі «Новое Время» [18]. Розглянемо матеріали, що прямо пов’язані з цими людьми та у 2015 р. набули значного поширення у мережі Інтернет, були розтиражовані різними ЗМІ, переглянуті читачами більше 1000 разів кожен. У згаданому списку людей, чиї публічні висловлювання і вчинки викликають повагу і підтримку співвітчизників, послідовно 16 позицій зайняли: Архієпископ Любомир (Гузар), Ліна Костенко, Мирослав Маринович, Владика Борис Гудзяк, Семен Глузман, Мустафа Джемільєв, В’ячеслав Брюховецький, Святослав Вакарчук, Сергій Жадан, Євген Захаров, Йосип Зісельс, Андрій Курков, Левко Лук’яненко, Лесь Подерв’янський, Мирослав Попович, Микола Рябчук. Неперсоналізовано у цьому списку є також солдати, волонтери, рідні. Властиво, що у тут практично немає людей, які б уособлювали власне державу (за винятком Народного депутата України М. Джемільєва). Чільні місця зайняли представники духовенства, творча інтелігенція, письменники, правозахисники, дисиденти, освітяни, філософи, журналісти. Такий добір авторитетів країни виглядає логічним у контексті високого рівня соціального песимізму. Про це свідчить зокрема й довіра з боку пересічних громадян: президенту (цілком довіряє 5,4% опитаних), уряду (1,8%), місцевим органам влади (1,5%), Верховній Раді (0,9%), податковій інспекції (0,9%), міліції (0,8%), судам (0,7%), прокуратурі (0,7%), керівникам державних підприємств (0,7%) [22]. Низький рівень довіри до інституцій, що складають основу держави, є вагомим індикатором суспільних уявлень про державу їх оцінок державних функцій у сучасній Україні.

У нашому дослідженні дані Інституту соціології НАН України щодо *недовіри державі* увиразнюються конкретними висловлюваннями і заявами публічних осіб. До прикладу, М. Рябчук пише: «Українська посткомуністична держава [...] виявилася занадто слабкою, дисфункціональною і корумпованою, щоб здобути належну повагу й довіру у своїх громадян та ефективно перетворити успадкованих від СРСР «советів» на українців. [...] Цілком імовірно, що спільний досвід війни [...] утвердить переважне сьогодні громадянське розуміння українського патріотизму як своєрідну норму і забезпечить той рівень взаємодовіри...» [19]. Схожі сподівання висловлює і Й. Зісельс: «Ті, хто відчувають себе частиною держави, хто іде воювати і готовий навіть загинути, якщо так получится, за державу, – вони себе вже від неї не відокремлюють, вони себе ототожнюють з цією державою» [10]. На інший ракурс проблематики звертають увагу Л. Гузар: «Держава мало пояснює, чому вона чинить так, а не інакше. Якщо люди починають сумніватися, це дуже погана справа! [...] я маю бути готовим служити жертвовно цій державі» [15]; Б. Гудзяк: «Якщо ти боїшся ангажуватися в систему, довіритися, стати вразливим перед іншим, годі тобі бути добрим сім’янином чи громадянином» [6]; Є. Захаров: «...незалежність не повинна переходити в конфронтацію. Мене бентежить прокурорський щодо держави тон багатьох громадських активістів, їхнє прагнення в усьому винуватити владу. Ми маємо таку державу, на яку заслуговуємо, оскільки не змогли створити собі іншої» [9]; а також М. Попович: «Є структура, є порядок, є слово прем’єр-міністра, президента, яке має бути вагомим, є домовленості, які мають бути вагомими. Всі бізнесові справи будуються на принципі довіри» [17]. Вважаємо такі позиції у питаннях довіри до держави взаємно доповнюваними.

Цілоком відповідали кон'юктурі та були часто повторюваними розмови про державу як корумповану систему відносин. Так Л. Гузар наголошує: «Незалежна Українська держава успадкувала солідну традицію хабарництва[...] Цієї п'явки, яка ссе кров із живого тіла нашої держави та нашого суспільства, треба за всяку ціну позбутися» [15]. Схожі думки знаходимо у М. Джемілева, Є. Захарова, М. Мариновича та інших. Чимало визнаних суспільством промовців поширюють уявлення про «відсталість» української держави, її нерозвиненість, тяжіння до радянських традицій, залежність від російської офіційної політики. Приміром, С. Глузман у листі-зверненні до Президента України вказує: «Держава у нас відбулася. Але – неповноцінна, імпотентна [...] наші щирі західні друзі чекають від нас не багато. [...] Щоб у нас, нарешті, з'явилася держава з правовим відтінком (появи справжнього правової держави від нас не чекають, це неможливо...)» [5]. Лесь Подерв'янський зазначає: «Наша держава залишається такою ж "совковою", якою й була. [...] Розвиток суспільства випереджає розвиток держави» [14]. Загалом проведення історичних паралелей на державну тематику залишається одним із найпоширеніших прийомів звернення до громадян України. До прикладу А. Курков зазначає: «...зараз відбувається не просто війна між Росією і Україною, а жорстоке протистояння двох історичних матриць, двох протилежних моделей управління державою – гетьманства і царату» [12].

Наводяться у аналізованих текстах і паралелі різних сучасних держав. Приміром, М. Маринович вважає: «Рівень апокаліптичного очікування в колишніх посткомуністичних країнах Європи чітко корелює з їхньою спроможністю впоратися з соціальною кризою та прилучитися до клубу благополучних країн Заходу. Проте навіть у найудатніших посткомуністичних країнах типу Польщі нинішня ейфорія "втечі від Сходу" [...] триватиме порівняно недовго. [...] Хворою є не тільки наша держава – хворим є увесь світ» [16]. Й. Зісельс має оптимістичніший погляд: «...європейська людина знає, що в неї є приватне життя, ргівасу, і туди ніхто не має права заходити: ані держава, ані сусіди, навіть родичі [...] В авторитарному суспільстві [...] можна втрутитися будь-кому і в його родинне життя, і в подружнє життя, і в життя його дітей, і в його особисте життя. Держава там, різні організації, які ототожнюються з владою, це роблять постійно» [10]. Зрештою більшість таких міркувань стосуються і порівняння російської та української державності. М. Джемілев вказує на реалії життя кримських татар у російській державі: «Такого відвертого державного розбою в ХХІ столітті мало хто очікував. [...] це десятки обшуків в пошуках зброї і "забороненої літератури", арешти активістів національного руху за безглузких і необґрунтованих звинуваченнях, викрадення і вбивства бандами «кримської самооборони» близько двох десятків молодих людей...» [7]. Л. Лук'яненко зазначає: «Росія — це імперія, а імперія не може не воювати [...] У Росії народ — не суб'єкт, а об'єкт, яким влада як хоче, так і розпоряджається [...] В Україні зовсім інші традиції [...] глибинна відданість демократичним принципам у українців в кістках» [13]. Загалом же, в оцінках російської державності лідери громадської думки України досягли певного консенсусу.

Природно представники творчої інтелігенції основну увагу зосереджують на культурній і просвітницькій (дис-)функціональності держави, але в цьому питанні займають протилежні позиції. Освіта як невід'ємна частина державної політики широко освітлюється В. Брюховецьким: «одна з українських проблем – те, що слова «чиновник», «бюрократ» мають негативну конотацію. Насправді ж бюрократи – основа держави. Треба виховувати українську бюрократію (сучасну, освічену, патріотичну), без цього державу не побудуєш [...] потрібно забезпечити справді світовий рівень якості навчання і наукової роботи. Для цього (це другий виклик) треба «привернути» до себе увагу уряду і парламенту» [2]. Л. Костенко наголошує: «Держава повинна мати глибоко продуману гуманітарну політику, створювати механізми ефективного впливу, координувати зусилля своїх вчених і митців. Бо за таких деструкцій, у перехідний період, це життєво необхідно - накреслити шляхетні обриси своєї культури» [11]. Натомість С. Жадан закликає до протилежного: «Дивно, коли хтось питає, чи потрібна нашій державі культура. Я б запитав – чи потрібна нашій культурі держава? І навіть відповів би – абсолютно не потрібна. Державні структури, всі ці міністерства та

держкомітети, прямими обов'язками яких є займатися розвитком культури, не те що самі ним не займаються – вони й іншим не дають. [...] Тому що можна скільки завгодно тасувати прізвиська в міністерських кабінетах, але в жодному разі, за жодних обставин, ніколи і ніяк, не можна змінити головного – їхнього невміння та небажання виконувати свої безпосередні обов'язки. [...] Актуальна українська культура загалом існує не так завдяки, як усупереч державній культурній політиці. [...] В будь-якому разі – чим далі держава, тим більше можливостей для успішного культурного менеджменту» [8]. Схожу зневіру в державній культурній політиці виловлюють й А. Курков, Лесь Подерв'янський.

Суттєву увагу визнані лідери громадськості звертають на проблеми *державної мови та ролі держави в урегулюванні цього питання*, втім тут теж мають місце протилежні позиції. Л. Костенко вважає: «Не додає Україні престижу і мова її громадян та політиків. [...] В цьому сенсі у нас суспільство майже всуціль варварське. Ні справжньої української мови, ні російської. То якої ж другої державної прагнуть так звані "російськомовні"? Чи відомо їм, що їхню "другу державну" в західних наукових виданнях вже офіційно називають суржигом?» [11]. Л. Лук'яненко наводить як позитивний приклад литовців, де мова використана «як фактор будівництва держави» [13]. Натомість А. Курков вважає: «Є література держави – а є література мови. Якщо Україна – це держава, то вона давно мала в себе включати не лише російськомовну, а й кримсько-татарську літературу [...] Давно треба було відкрити Інститут російської мови при Академії наук України й досліджувати її як феномен, що існує тільки на українській території» [12]. Співзвучно М. Рябчук протиставляє Кремлівську політику спільності мови, релігії, історії новій українській реальності, не обтяженій «архаїчними примордіяльними цінностями доби романтизму», а спільним бажанням «будувати правову демократичну державу європейського типу» [19].

Осмилюючи межі й можливості консолідованої громадської думки в Україні, окрему увагу приділимо тим публічним висловлюванням, що закликають *суспільство до демократичного єднання довкола держави*. Такими зокрема є слова Л. Гузара: «...народ разом із владою (бо влада частина народу) мусять старатися, створивши суспільне домовлення, мають послідовно це робити, тоді будемо мати ефект. Будемо бачити можливість здійснення отої нашої державної мрії» [15]. Л. Костенко вказує: «Демократія тим і добра, що при демократії не держава руйнує людину, а людина будує державу. І саму себе, і своє гідне життя, і гуманітарну ауру своєї нації» [11]. С. Вакарчук наголошує: «насправді держава – це просто люди, які об'єднані спільною метою, спільним майбутнім. Як вони домовляться, так і буде» [3]. Й. Зісельс відмічає: «громадянське суспільство — це єдиний надійний чинник розвитку суспільства і держави, гармонізації та еволюційної стабільності, сталого розвитку» [11]. Водночас суттєві позиції, особливо у молодіжному середовищі займають і відверті антагоністичні протиставлення держави та суспільства: «Держава бореться за бабло. А громадяни борються за країну» [8].

Навіть побіжний огляд сучасного громадського дискурсу переконливо свідчить, що концепт «держава» належить до часто вживаних в українському медіа-просторі. Кількісний аналіз текстів вказує на те, що найчастіше поряд із міркуваннями про державу вживають такі поняття як «народ», «люди», «ми», «влада», «Україна», «робити», «працювати», «життя», «сьогодні», «час», «історія», «незалежність», «інститут», «корупція», «демократія». Відмітимо, що найчастіше поняття «держава» і «влада» не вирізняються, часто також ототожнюються категорії «держава» і «країна». Якісний аналіз текстів та аудіо- і відео-записів дозволяє підсумувати, що, обговорюючи проблеми держави, найчастіше згадують історичні сюжети, проблеми бюрократії, корупції, російську систему державного правління, зарубіжний досвід державного будівництва та функціонування, питання культурної політики, взаємної довіри і відповідальності людей, міграційні процеси, рідше йдеться про конкретні механізми, типи, форми, функції сучасних держав. Характерно, що тут практично не були представлені спрощені, антиномічні бачення, кардинально відмінні або взаємовиключні позиції щодо держави, навпаки сьогодні суспільні авторитети об'єднуються у ініціативні спільноти, на зразок Групи «Першого грудня», Ініціативи «21 листопада» та ін.

На прикладі висловлювань згаданих публічних постатей відстежуються зростаючі можливості вільно висловлюватись, бажання домовлятися, готовність спілкуватися, обмінюватися думками стосовно держави як інституту, що об'єднував би громадян, сприяв їх розвитку. Водночас викликає сумніви та потребує подальшого дослідження ступінь поширеності таких уявлень про державу в самому суспільстві, їх ситуативність. Заслужують на увагу й ті погляди на державу, які до нас доносять представники законодавчої, виконавчої та судової влади, чиновники, підприємці, працівники ЗМІ та інші. Загалом нестача доказаного авторитету в суспільстві сама по собі є ризиком для нормального функціонування і розвитку сучасних держав.

Використана література:

1. Бабкіна О.В. Моделі соціально-правової держави (матеріали до лекції) [Текст] // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. — Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. — Вип. 4. — С. 195–202.

2. Брюховецький В'ячеслав: «Покоління, що змінить країну, вже приходить» (19.02.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://changers.platfor.ma/vyacheslav-bryukhovetskii/>; Брюховецький В'ячеслав: «Не бійтеся заперечити собі» // «Освіта України». — № 31-31. — 10 серпня 2015 р.

3. Вакарчук Святослав: «Вірю, що мир перемаже» (19.02.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrainianchi.com/%D0%92% %B5/>; «Все буде добре» Святослав Вакарчук відвідав поранених у львівському шпиталі (14.08.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?vse_bude_dobre&objectId=1362021

4. Габермас Ю. Структурні перетворення в сфері відкритості [Текст]. — Львів: Літопис, 2000. — 318 с.

5. Глузман Семен «Неповноцінна держава-імпотент. Це про Україну» (15.10.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/opinion/gluzman/nepovnotsinna-derzhava-impotent-tse-pro-ukrajinu-74248.html>; *Справжнім змістом* реформ має стати поява правової держави, — Семен Глузман звернувся до Порошенка (28.06.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://expres.ua/main/2015/07/15/143488-semen-gluzman-prychynouyu-kincu-ukrayinu-ne-putin>

6. Гудзяк Борис: «Молитва має бути присутня у державному житті» (24.07.2014) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dyvensvit.org/news/103913.html>; Владика Владика Борис Гудзяк: «Коли відмовляємося від свободи, то тратимо свою подібність до Бога» (20.10.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zik.ua/news/2015/02/20/vladyka_borys_udzyak_koly_vidmovlyaiemosya_vid_svobody_to_tratymo_svoyu_podibnist_do_boga_566135

7. Джемилев Мустафа: «Будемо наполегливо боротися за очищення України від страшної хвороби — корупції» (06.10.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/golova-nacradi-z-antikorupciynoyi-politiki-mustafa-dzhemilye-36096>; *Повторно потерянная* Родина. Інтерв'ю с Мустафой Джемилевым (10.03.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/3488663-korrespondent-povtorno-poteriannaia-rodyna-yntervui-s-mustafai-dzhemylevym>

8. Жадан Сергій: «Не заважайте» (19.10.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/analitika/ne-zavazhayte-515725.html>; С. Жадан: «Треба займатися тим, що любиш, і за що можеш потім відповідати» (16.04.2015 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://prozak.info/Osobistosti/Sergij-ZHadan-Treba-zajmatisya-tim-scho-lyubish>

9. Захаров Євген Блог: Про цінності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [HTTP://2111.ORG.UA/UA/BLOGS/PARTICIPANT/24/](http://2111.ORG.UA/UA/BLOGS/PARTICIPANT/24/); Євген Захаров: «Корупцію в Україні не можна подолати, але можна приборкати» (21.04.2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/-18394903>

10. *Зісельс Йосип* «Дисидентське середовище – це багато людей, які себе ототожнюють не з нацією» (червень 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vaadua.org/news/iosif-zisels.FlsbwHic.dpuf>; *Роздуми Йосипа Зісельса*. Чи перемогла Революція Гідності? (20.11.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2111.org.ua/ua/blogs/id/chi-peremogla-revoljucija-gidnosti-215/>

11. *Костенко Л.* Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала [Текст] // Урядовий кур'єр. – К., 2000. – № 37 (1719) (26 лют.). – С. 1, 8 – 10; *Костенко Л.* Ніч державності [Текст] // День. – К., 2012. – № 149 – 150 (23 – 24 серп.). – С. 7.

12. *Курков Андрій*: «Світ уже знає, де сторона зла, а де – сторона добра» (03.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.1tv.com.ua/news/channel/70908>; *Андрій Курков*: «Зараз я не можу писати. Пріоритет уваги – не в уяві, а на Донбасі» (12.01.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/art/andrii-kurkov-zaraz-ya-ne-mozhu-pisati-prioritet-uvagi---ne-v-uuyavi-a-na-donbasi/>

13. *Лук'яненко Левко*: «Якщо у країні погано, то треба не втікати з неї, а боротися, щоб стало добре» (26.02.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reinvent.platfor.ma/levko-luk---yanenko/>; «Україна – не Росія». Легендарний дисидент Левко Лук'яненко розмірковує про українську національну ідею (15.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/publications/ukrajina---ne-rosija-64108.html>

14. *Лесь Подєрв'янський*: «Це дуже підла історія...» (24.07.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://expres.ua/main/2015/07/24/144740-les-podervyanskyuce-duzhe-pidla-istoriya>; *Лесь Подєрв'янський*: «Міністерство культури потрібно ліквідувати» (15.06.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/art/les-poderv-yanskii/>

15. *Любомир (Гузар)*: «Ми можемо перемогти, але у чому полягає наша перемога?» (27.02.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/02/27/7059993/>; *Архієпископ-емерит УГКЦ Любомир Гузар*: «Влада має виконати одне з найголовніших своїх завдань – зберегти довіру народу!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radiomaria.org.ua/arhipiskop-2834>

16. *Маринович Мирослав*: «Коли дипломатія переважає над засадами віри» (10.02.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/open_theme/59079/; *Звернення проректора УКУ Мирослав Маринович*: «Путін – теперішня інкарнація диявола на землі» (11.04.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espresso.tv/article/2015/04/11/myroslav_marynovych__putin___teperishnya_inkarnaciya_dyuvola_na_zemli

17. *Попович Мирослав*: «Варварський світогляд не знищиш варварськими методами» – Мирослав Попович (18.04.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1836825-_2044419.html#; «Майдан: усна історія». Розмова з Мирославом Поповичем (11.02.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/person/2015/02/11/189189/>;

18. *Рейтинг моральних авторитетів, на яких рівняються українці - спецпроект НВ* (24.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/publications/rejting-moralnih-avtoritetiv-na-jakih-rivnjajutsja-ukrajintsi---spetsproekt-nv-65187.html>

19. *Рябчук М.* Дві України: кінець амбівалентности? (квітень 2015) // Часопис «Критика»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://krytyka.com/ua/articles/dvi-ukrayiny-kinets-ambivalentnosti#sthash.2dqOCkPL.dpuf>; *Микола Рябчук*: «Голосно говорити по-українськи — це дивацтво» (03.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/39766>

20. *Сучасна політична лексика* : енциклопед. словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів : «Новий Світ-2000», 2015. – 396 с.

21. Суший О. В. Державотворення чи держава, яка не склалася, – український контекст? [Текст] // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2014. – Вип. 4–5. – С. 65–78.

22. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 1 (15), Т. 1 / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. – Київ. Інститут соціології НАН України, 2014. – 650 с. – Додаток: таблиці моніторингового опитування «Українське суспільство – 2014». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-soc.com.ua/files/u/US-2014.pdf>

23. Фролов П. Д. Консолідована громадська думка: спроба операціоналізації [Текст] // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2015. – Вип. 35. – С. 34-46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2015_35_6

24. Якушик В. М., Пироговська Є. В. Типологія держав за їхньою могутністю [Текст] // Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. – 2014. – Т. 160. – С. 3-10.

Воляннюк О. Я. *Новый контекст понимания сущности государства в современных политических реалиях Украины (на примере позиций лидеров общественного мнения)*

В ходе анализа выбранных публичных выступлений, интервью, блогов охарактеризованы актуальные общественные запросы к государству, роль в жизни общества, которую лидеры общественного мнения отводят этой институции. Утверждается, что общественные авторитеты часто говорят о государстве, влияют на мировоззрение современников, формируют общественные ценности и убеждения, способствуют консолидации или дезинтеграции украинского общества. Выяснено, что большинство из них критически настроены к государству, но пропагандируют идеи саморазвития граждан и рост гражданского общества на пути налаживания сотрудничества с государственными институтами и их совершенствования.

Ключевые слова: государство, Украинское государство, общественные авторитеты, общественное мнение, гражданское общество.

Volyanyuk O. *New Context of Understanding the Nature and Role of the State in the Current Political Realities Ukraine (the Opinion Leaders' Example)*

Selected public appearances, interviews, blogs are analyzes, urgent requests to the state, the role in society that opinion leaders assign this institution are characterized. It is alleged that public authorities often are talking about state influence on contemporary world, forming social values and beliefs, promote disintegration or consolidation of Ukrainian society. It was found that most of them critics of the state, but the idea of promoting self-development of individuals and the growth of civil society in the way of cooperation with state institutions and their development.

Keywords: state, Ukrainian government, public authorities, public opinion, civil society.

УДК 32.019.5

Павлов Д. М.

ІДЕОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОПАГАНДИ

Стаття присвячена розкриттю особливостей функціонування ідеологічного механізму політичної пропаганди. Автор визначає ідеологічний механізм пропаганди як систему взаємопов'язаних ідей, комплексний вплив яких перетворює індивідів та соціальні групи на слухняні інструменти інформаційно-психологічної боротьби за владу. У статті доводиться, що ідеї у пропагандистському механізмі уявляють собою добре структуровані уявлення, що стимулюють прагнення індивідів та груп позбутися страждань травмуючої реальності та задовольнити духовні та матеріальні бажання, на шляху реалізації яких стоять різноманітні вороги. Визначено, що дієвість ідеологічного механізму пропаганди полягає в тому, що він акцентує увагу громадськості на боротьбі з ворогами, тим самим не лише